

ОБИТЕЛЬ СПОКОЮ, ЩАСТЯ, СВОБОДИ

На рахунку відомого київського фотохудожника **Ігоря Гайдая** вже понад десяток повномасштабних проєктів, присвячених воістину нетлінним сімейним цінностям: "9 місяців + 3 дні", "Разом.ua", "Братство", "Близькі", "Закохані"). Не так давно був презентован ще один. Цього разу у фокусі його знімальної камери опинилися побут і патріархальні устої колишньої нашої близької сусідки по соцтабору — загадково древньої і разом з тим вічно-молодої Монголії. Знаного столичного митця підкорила щира любов тамтешнього народу до своєї землі, вірність родинним узам і, звичайно ж, їхня майже хрестоматійна гостинність.

Отже, на представлених гайдаївських світлинах — 15 найзвичайнісіньких монгольських сімей на тлі своїх осель і нехитрого скарбу. Поруч, майже "в обіймочку" з господарями, — вірні степові товариші: коні, вівці, верблюди. І тут же... деякі зразки сучасної цивілізації — супутникові антени, сонячні батареї, мобільки, що допомагають підтримувати зв'язок з рештою світу. Куди ж у наш неспокійний час без них?..

"Ці люди й досі сповідують кочовий спосіб життя, чотири рази на рік змінюючи своє місцепомешкання, — ділиться враженнями Ігор Миколайович. — Так, саме там ти мимоволі починаєш розуміти, що вони в душі мають те, чого, на жаль, бракує всім нам. Взяти хоча б нашу стійку залежність від заскоружло-матеріальних стосунків, зацикленість на споживацтві. Адже вся ця безглузда метушлива тлінність європейського буття в безкраїх монгольських степах піддається нищівному переосмисленню: ба — зненацька десь там у підсвідомості цілком природно спливає думка, що по-справжньому щасливим можна ж бути й без лівової частки звичних, здавалося б, речей..."

І ще одна ремарка: уявити, що сучасні монголи стали б раптом під знамена нехай навіть якогось гіпотетичного новоявленого Чингіс-хана, нині вже просто,

Ігор Гайдай

либонь, нереально. Вочевидь, все ж таки не може не датися визна- ки благотворний дієвий вплив буддизму. Позаяк на сьогоднішній день це вже багато в чому інша нація!..".

До речі, згідно з офіційною статистикою розлучень, ця донедавна соціалістична центральноазіатська країна перебуває тепер майже на рівні достопам'ятної Італії 1970-х (добре відомої нам з уславлених кінохитів за участю **Софі Лорен** та **Марчелло Мاستроянні**), тобто коли розірвання шлюбу було ще під суворою церковною заборонаю. Та однак самі якраз закони

тут, взагалі кажучи, і ні до чого. Просто-напросто монголи не бачать особливої потреби так раптом знічев'я брати й руйнувати свою сім'ю! Більш того, навіть сусіди тут рідко скандалять одне з одним, висловлюючись по-нашому, за межу. А в поодиноких спірних випадках просто собі знімаються "з якоря", вирушаючи назустріч вітру, тобто подалі від свого потенційного кривдника...

Не секрет, що головним багатством Монголії завше була, та й, власне, і залишається майже не змінена людьми цілюща первозданна природа. Безкраї терпко-духмяні степи, пустелі й солончаки, смарагдові лінзи кришталево чистих озер, осяйні ландшафти засніжених гірських схилів, нарешті, воістину неповторна самобутня культура тутешніх мешканців, як магніт, притягують численних іноземних гостей — насамперед з числа прихильників екотуризму. Адже віковічні монгольські традиції забороняли не тільки забруднювати річки й озера, полювати в неналежних місцях і в неналежний час, але й — вдумайтесь-но на мить! — безцільно навіть ламати гілки дерев чи, скажімо, глибоко бурити ґрунт. І, між іншим, ще й досі для захисту від інфекції місцеві лікарі рекомендують обробляти дрібні рани... звичайною святою землею!

На тему щодо особливостей національного світосприйняття й облаштування юрти кочових монголів ми звернулися до Генерального консула Монголії в Україні п. **Хорлоо Болдохояга**.

— **Пане консуле, чим відрізняється монгольське степове житло від аналогічного бедуїнського?**

— Насамперед тим, що наша юрта призначена для забезпечення життєдіяльності людини при більш складних кліматичних умовах: адже в лівійській пустелі не буває ні заметілі, ні ожеледі, ані дощів. Та й за дизайном і формою вона теж відрізняється: зокрема, монгольська юрта цілком може бути оформлена в палацовому стилі й прикрашена унікальними витворами мистецтва.

— **Де зазвичай відзначаються масові сімейні події: весілля, дні народження, проводи в армію: в юрті, біля неї чи в інших спеціально обладнаних приміщеннях?**

— Усі такі святкування проходять безпосередньо в самій юрті.

— **Чи є в юрті поділ на окремі кімнати для старших людей, жінок, немовлят? І де, приміром, розташову-**

ються гігієнічно-побутові відсіки на кшталт похідного туалету чи ванни?

— Звичайну юрту не ділять на частини якимись штучними перегородками. Хіба що при великій кількості членів сім'ї облаштовується, як правило, ще декілька дитячих юрт. Якщо ж, скажімо, господарство прибуткове, то, окрім цього, додаються аналогічні оселі і для найманих робітників. Що ж стосується другого вашого запитання, то в сучасних юртах дійсно-таки є нова тенденція прибудовувати туалет і ванну збоку.

— **А в яку пору року в юрті буває більш комфортно (порівняно з нашими умовами): в люті морози чи у цілком звичну для цих місць аномальну літню спеку?**

— У наших степових житлах, як правило, настільки тепло, наскільки ти сам натопив за допомогою грубки. Тому будь-які летальні випадки від надмірного переохолодження тут на практиці, по суті, виключені. Я б навіть сказав, куди ймовірніше, що замерзне на смерть той чи інший безвідповідальний заїжджий неборак, якщо, не подбавши заздалегідь про пальне, буде захоплений зненацька в путі бураном. Улітку ж практично за будь-якої спеки в юрті панує приємна прохо-

лода, оскільки за традицією досить-таки ретельно продумується система конвекційних повітряних протягів по всьому периметру стін.

— **Чим прийнято обігрівати юрти й чи дотримуються при цьому правила пожежної безпеки?**

— У лісистих районах (північ і захід Монголії), а також у пустелі Гобі юрти опалюються зазвичай дровами (в останньому випадку — привізними). На решті ж території — кізяком. Що ж до пожеж — то це в нас надзвичайно велика рідкість. Принаймні, особисто мені на своєму віку ніколи ще не доводилось чути, щоб у когось із сусідів або знайомих через пиятику чи побутове недбальство згоріла юрта.

— **А чи допускається до житла бодай декотра дрібна худоба?**

— Як ви знаєте, у казахів (що мешкають переважно на заході країни) заведено тримати поруч із собою хижих мисливських птахів: орланів, гірських кречетів або соколів. З ними вони не розлучаються навіть уві сні чи під час трапези. А от уже що стосується домашніх кі-

шок чи якихось інших декоративних тварин — то це загалом явище для наших місць нехарактерне. Втім, ранньою весною (тобто в період екстремальних холодів) при народженні молодняку в юрту для обігріву заносять деінколи новонароджених ягнят.

— **Ну й традиційне, напевно, питання під завісу: чи можна це чудернацьке для багатьох європейців диво самотньої східної архітектури уздріти хоч де-не-де й на теренах нашої держави?**

— Так! Чотири роки тому розлогу й вельми ошатну юрту було встановлено у декількох кілометрах на південь від столиці — майже на самому узбіччі нового обухівського шосе. І хоча формально вона належить одному моєму земляку-підприємцю (який, до речі, щасливо оженився тут на дівчині з сусіднього селища Лісники), але цілком, одначе, може використовуватися, скажімо, як для навчальних шкільних екскурсій, так і для деяких інших етнографічних цілей. ■

**Інтерв'ю підготував
Сергій Красюк**

Зліва направо: Клим Чурюмов, член-кореспондент НАН України, директор Планетарію; Хорлоо Болдхояг, Генеральний консул Монголії в Україні; Ірина Аркан, перекладач; Сергій Красюк, автор статті; Цогтсайхан, радник консульства Монголії в Україні, — під час фотовиставки Ігоря Гайдая в Планетарії, м. Київ